

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.6.34

Maria Romas

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3650-5409>

Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law, Ukraine

CIVIL LEGAL PERSONALITY OF THE STATE OF UKRAINE AS A PARTICIPANT OF THE CONTRACTUAL CIVIL LEGAL RELATIONS

Марія Ромась

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

ЦИВІЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА ЯК УЧАСНИКА ДОГОВІРНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

The article is devoted to the analysis of the civil legal personality of the State of Ukraine as a participant of the contractual civil legal relations. It is established that the State of Ukraine as a participant in private-law relations most fully reveals its nature precisely through contractual legal relations. The article examines the civil legal personality of the State of Ukraine, the components of which are capacity to have rights and duties, capacity to acquire rights and duties through activity and capacity to be responsible for violations. It is determined that the State of Ukraine may have civil rights and obligations, as well as by its actions to acquire civil rights and exercise them independently, as well as to create civil obligations by its actions, independently perform them and be responsible in case of their failure. The State of Ukraine through its public authorities may be an equal party to civil agreements, be liable for their violation, be a party to civil proceedings.

Keywords: civil legal personality of the State of Ukraine, capacity to have rights and duties, capacity to acquire rights and duties through activity, capacity to be responsible for violations, contractual obligation.

Постановка проблеми. Потреба ґрунтовного дослідження цивільної правосуб'єктності держави Україна має важливий науковий зв'язок з комплексним аналізом участі держави Україна у цивільних правовідносинах, а тому потребує свого глибокого аналізу.

Вивченню цивільної правосуб'єктності держави Україна присвячені роботи таких вчених як І.В. Спасибо-Фатєєвої, Є.О. Харитоновна, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика тощо. Однак стан наукової розробки цивільної правосуб'єктності держави України й досі носить фрагментарний характер, що зумовлює актуальність обраної тематики.

Метою статті є теоретико-правовий аналіз положень доктрини цивільного права та законодавства України щодо визначення цивільної правосуб'єктності держави Україна як учасника цивільних договірних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «правосуб'єктність» слід розуміти соціально-правову можливість суб'єкта бути учасником цивільних правовідносин¹. Складовими правосуб'єктності є соціально-правові властивості правоздатності, дієздатності та деліктоздатності². На нашу думку, для держави Україна характерні такі самі складові елементи, оскільки лише таким чином держава може безперешкодно брати участь у цивільних правовідносинах.

¹ Стефанчук, Р. О. (ред.) (2009). *Цивільне право України*. Київ : Правова єдність.

² Дзера, О.В., Кузнецова, Н.С., Майданик, Р.А. (ред.) (2010). *Цивільне право України. Загальна частина*. Київ: Юрінком Інтер.

Держава Україна володіє цивільною правосуб'єктністю, однак її особливістю є те, що вона самостійно визначає її зміст та межі¹. При цьому, серед головних особливостей, які відрізняють державу від інших учасників цивільних правовідносин, є суверенітет (ст. 2 Конституції України²), що є не тільки конститутивною ознакою держави у публічному праві, а й основною відправною засадою для визначення цивільної правосуб'єктності держави³. Суверенітет для держави Україна має визначальне значення в будь-яких правовідносинах, адже саме завдяки вказаній ознаці держава діє як вільний, незалежний суб'єкт.

Для держави Україна характерна цивільна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність, які мають специфічні ознаки, не притаманні іншим учасникам цивільних правовідносин. Слід погодитися з думкою М.І. Брагинського, який вказує, що про який би вид участі держави в цивільних правовідносинах не йшлося, вона неодмінно володіє цими загальними властивостями: можливістю набувати від свого імені права, а також нести обов'язки; здатністю до утворення і виявлення своєї волі⁴.

Відповідно до ч. 1 ст. 25 ЦК України цивільною правоздатністю є здатність мати цивільні права та обов'язки⁵. Цивільна правоздатність держави Україна суттєво відрізняється від цивільної правоздатності фізичних та юридичних осіб. Так, наприклад, згідно з ч. 26 ЦК України фізична особа має усі особисті немайнові та майнові права, передбачені Конституцією України, Цивільним кодексом України, іншими законами, в той час як держава має лише чітко встановлені у законах права, передбачені для певних правовідносин, у зв'язку з чим для держави Україна характерна спеціальна цивільна правоздатність. Так, І.В. Спасибо-Фатєєва вказує, що публічні утворення як учасники цивільних відносин мають спеціальну правоздатність, що відповідає меті їх створення⁶.

Відповідно до ч. 1 ст. 30 ЦК України цивільною дієздатністю є здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання⁷. Так, на думку О.С. Іоффе, безпосередньо із правоздатності суб'єктивні права не виникають, оскільки для цього необхідно настання певного юридичного факту, вказуючи, що здатність бути учасником договірних відносин притаманна особі незалежно від того чи запропонує їй будь-хто укласти договір, однак правоздатність залишиться незмінною, оскільки вона є загальною, абстрактною, сумарно вираженою здатністю мати права та обов'язки⁸. Вчений розумів цивільну правоздатність як статичне явище, яке за настання юридичних фактів перетворюється у динамічне – дієздатність.

Держава Україна може брати участь у цивільно-правових відносинах безпосередньо, тобто через свої органи, або опосередковано – через створені юридичні особи.

Відповідно до ст. 170 ЦК України держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади у межах їхньої компетенції, встановленої законом⁹. Важливо зазначити, що компетенція держави та її владні повноваження (політична влада) є різними поняттями, оскільки компетенція охоплює можливість здійснення як владних повноважень, так і повноважень невідного характеру, в той час як владні повноваження, які входять до складу компетенції держави, надають такий само владний характер участі держави у цивільних правовідносинах¹⁰. Так, якщо договір укладається безпосередньо компетентним органом держави від її імені, остання і стає стороною цього договору, а тому саме у держави в такому випадку виникають права, обов'язки та відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов

¹ Пушкин, А.А., Самойленко, В.М., Шишка, Р.Б., Подопригора, А.А. (1996). *Гражданское право Украины*. Харьков: Университет внутренних дел, 1.

² Конституція України, 1996 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 30. 141.

³ Дзера, О.В., Кузнецова, Н.С., Майданик, Р.А. (ред.) (2010). *Цивільне право України. Загальна частина*. Київ: Юрінком Інтер.

⁴ Брагинский, М. И. (1981). *Участие Советского государства в гражданских правоотношениях*. Москва: Юридическая литература.

⁵ *Цивільний кодекс України, 2003* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40-44, 356.

⁶ Борисова, В.І., Спасибо-Фатєєва, І.В., Яроцький, В.Л. (ред.) (2011). *Цивільне право України*. Харків: Право, 1.

⁷ *Цивільний кодекс України, 2003* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40-44, 356.

⁸ Іоффе, О. С. (2004). *Избранные труды*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, II.

⁹ *Цивільний кодекс України, 2003* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40-44, 356.

¹⁰ Дзера, О.В., Кузнецова, Н.С., Майданик, Р.А. (ред.) (2010). *Цивільне право України. Загальна частина*. Київ: Юрінком Інтер.

договору¹. Таким чином, завдяки компетенції не будь-який орган може укласти договори від імені держави, а лише той, який має для цього необхідний обсяг право- та дієздатності. При укладенні договорів від імені держави орган державної влади створює, змінює, припиняє для неї цивільні права та обов'язки (ч. 1 ст. 239 ЦК України). Наприклад, відповідно до Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» (ст. 7) від імені держави договори оренди рухомого військового майна укладає Міноборони, а договори оренди нерухомого військового майна Міноборони укладає за погодженням з Фондом державного майна (ст. 7 Закону)².

Слід також зазначити, що державний орган може діяти і від свого імені, задовольняючи власний інтерес. Прикладом може слугувати ст. 2 Закону України «Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України», відповідно до якої «Розпорядження (відчуження) і передача державного майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України та знаходиться на її балансі або у віданні, провадяться лише за рішенням Верховної Ради України»³.

Необхідно також вказати на ст. 173 ЦК України, відповідно до якої у випадках і в порядку, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, від імені держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад за спеціальними дорученнями можуть виступати фізичні та юридичні особи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування⁴. Особливістю такого спеціального доручення є те, що воно може покладатися не тільки на орган державної влади, а й на фізичних та юридичних осіб⁵. Такі спеціальні доручення мають спеціально визначений характер для вчинення конкретних дій встановленими суб'єктами.

Опосередкована участь держави Україна у цивільних правовідносинах передбачена ч. 2, 3 ст. 167 ЦК України, за якими держава діє у цивільних відносинах через створення юридичних осіб публічного права (державні підприємства, навчальні заклади) та створення юридичних осіб приватного права (підприємницькі товариства). Однак, вказані юридичні особи діють не від імені держави Україна, а від свого імені, для задоволення власних потреб, саме тому таке явище є опосередкованою участю держави у цивільних правовідносинах.

Слід погодитись з думкою М.І. Брагинського, який вказує, що держава в особі державних органів, що діють від її імені, бере участь у різноманітних цивільних договорах, а також в зобов'язальних відносинах, які хоча і виникають не з договору, а з інших зазначених у законі підстав, але за змістом збігаються з певним договірним типом⁶. Держава бере участь у договорах купівлі-продажу, оренди, поставки або підряду для державних потреб; договорах займу та кредиту; для більш ефективного використання державного майна публічно-правове утворення може звертатися до професіональних комерційних організацій, заключаючи з ними агентські договори, договори доручення, комісії⁷. Однак держава не може виступати в договорах у якості споживача (покупця у роздрібній торгівлі, наймача у договорі прокату, замовника у побутовому підряді тощо); суб'єкта підприємницької діяльності (договір управління майном, комерційної концесії); спеціального суб'єкта (страховика, банку, фінансового агента тощо)⁸.

Отже, вступаючи у договірні правовідносини, держава стає таким самим зобов'язаним суб'єктом, як і будь-який інший учасник цивільних правовідносин; держава в тому ж обсязі відповідає за своїми зобов'язаннями перед своїм контрагентом, як усі інші суб'єкти цивільного права тощо⁹.

Говорячи про цивільну деліктоздатність держави Україна, слід вказати, що деліктоздатністю є здатність особи нести самостійну майнову відповідальність за порушення чужих суб'єктивних

¹ Борисова, В.І., Спасибо-Фатєєва, І.В., Яроцький, В.Л. (ред.) (2011). *Цивільне право України*. Харків: Право, 1.

² Закон України Про господарську діяльність у Збройних Силах України, 1999 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 48, 408.

³ Закон України Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України, 1996 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 19, 140.

⁴ *Цивільний кодекс України, 2003* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40-44, 356.

⁵ Дзера, О.В., Кузнєцова, Н.С., Майданик, Р.А. (ред.) (2010). *Цивільне право України. Загальна частина*. Київ: Юрінком Інтер.

⁶ Брагинский, М. И. (1981). *Участие Советского государства в гражданских правоотношениях*. Москва: Юридическая литература.

⁷ Суханов, Е. А. (ред.) (2006). *Гражданское право. Общая часть*. Москва: Волтерс Клувер, 1.

⁸ Сергеев, А.П., Толстой, Ю.К. (ред.) (1997). *Гражданское право*. Москва: Проспект.

⁹ Илларионова, Т. И., Кириллова, М. Я., Красавчиков, О. А. (1985). *Советское гражданское право*. Москва: Высшая школа, 1.

цивільних прав¹. С.С. Алексеев свого часу вказував, що питання про можливість громадянина чи організації бути суб'єктом цивільно-правової відповідальності є невід'ємною складовою цивільної правосуб'єктності².

Відповідно до ст. 3 Конституції України держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (ст. 56 Конституції України)³. Цивільний кодекс України закріплює більш конкретне положення, відповідно до якого держава відповідає за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення (ст. 174 ЦК України)⁴.

Держава Україна може нести відповідальність за порушення як договірних, так і недоговірних (деліктних) зобов'язань. Так, за порушення цивільних прав або невиконання зобов'язань до публічно-правових утворень в судовому порядку можуть бути застосовані звичайні заходи майнової відповідальності, оскільки у цивільних правовідносинах публічно-правові утворення позбавлені судового імунітету (можливості залучення до суду тільки за їх згодою)⁵.

Держава Україна несе відповідальність за порушення зобов'язань на засадах вини за ст. 614 ЦК України, а також незалежно від вини у разі завдання шкоди згідно з главою 82 ЦК України. Очевидно, що для держави як публічно-правового утворення психічний стан не може бути складовою цивільного правопорушення. Це пояснюється тим, що для публічно-правових утворень характерне поведінкове розуміння вини, яке можна визначити як недостатнє життя таким суб'єктом заходів для недопущення порушення зобов'язання.

Договірна відповідальність для держави Україна настає за умови невиконання або неналежного виконання умов зобов'язання (ст. 610 ЦК України). Це означає, що до держави Україна можуть бути застосовані такі наслідки порушення зобов'язання як сплата неустойки, відшкодування збитків та моральної шкоди тощо (ч. 1 ст. 611 ЦК України). Отже, до держави можуть бути застосовані будь-які способи захисту порушених цивільних прав⁶. Так, наприклад, за ч. 1 ст. 5 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» у разі якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, протягом трьох місяців не перерахував кошти за рішенням суду про стягнення коштів, крім випадку, зазначеного в частині четвертій статті 4 цього Закону, *стягувачу виплачується компенсація в розмірі трьох відсотків річних від несплаченої суми за рахунок коштів*, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду⁷.

Держава Україна несе відповідальність за рахунок бюджетних коштів («казни»), а саме за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду. Слід також додати, що звернення стягнення на майно держави може розповсюджуватись не на все майно казни – зокрема, на об'єкти, вилучені з цивільного обігу⁸.

В судовому процесі, зокрема у цивільному, держава Україна бере участь у справі як сторона через відповідний її орган, наділений повноваженнями у спірних правовідносинах (ч. 2 ст. 48, ч. 4 ст. 58 ЦПК України). Так, Велика Палата Верховного Суду вказує, що під час розгляду справи у суді фактичною стороною у спорі є держава, навіть якщо позивач визначив стороною у справі певний орган (постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.06.2019 у справі № 587/430/16-ц, провадження № 14-104 цс 19)⁹.

¹ Дзера, О.В., Кузнецова, Н.С., Майданик, Р.А. (ред.) (2010). *Цивільне право України. Загальна частина*. Київ: Юрінком Інтер.

² Алексеев, С. С. (1958). О составе гражданского правонарушения. В: *Собрание сочинений в десяти томах. Гражданское право. Сочинения 1958-1970 годов*. Москва: Статут, 1.

³ Конституція України, 1996 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 30, 141.

⁴ Цивільний кодекс України, 2003 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40-44, 356.

⁵ Сухано, Е. А. (ред.) (2006). *Гражданское право. В 4 томах. Общая часть: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению «Юриспруденция»*. Москва: Волтерс Клувер, 1, 374-375.

⁶ Брагинский, М. И., Витрянский, В. В. (2002). *Договорное право. Книга первая: Общие положения: Издание дополнительное, стереотипное (5-й завод)*. Москва: Статут.

⁷ Закон Про гарантії держави щодо виконання судових рішень, 2012 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 17, 158.

⁸ Сергеева, А. П. (ред.) (2013). *Гражданское право: учебник в 3 томах..* Москва: РГ-Пресс, 1, 368.

⁹ Постанова у справі № 587/430/16-ц, провадження № 14-104 цс 19, 2019 (Велика Палата Верховного Суду України). *Реєстр судових рішень України* <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84573553>> (2020, листопад, 12).

Висновки. Цивільна правосуб'єктність дає державі Україна можливість бути учасником цивільних, зокрема договірних, правовідносин. Її характерними складовими слід вважати цивільну правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Так, особливістю цивільної правосуб'єктності держави Україна є те, що вона діє на рівних засадах з іншими учасниками цивільних правовідносин, залишаючи свої публічно-владні повноваження поза їх межами. Також держава Україна самостійно визначає зміст та межі своєї цивільної правосуб'єктності. Жодному іншому учаснику цивільних правовідносин не притаманний суверенітет як умова вступу у такі відносини. Держава Україна може безперешкодно мати та набувати для себе цивільні права та обов'язки, виражати власну волю тощо.

Цивільна правоздатність держави Україна має спеціальний характер, оскільки держава може мати лише ті права, які чітко встановлені у законах (на відміну, наприклад, від фізичної особи). Цивільна дієздатність держави Україна знаходить свій вияв через дії органів державної влади у межах визначеної компетенції. Діючи від імені держави Україна, органи державної влади набувають для неї відповідних прав та обов'язків, а тому фактичною стороною укладеного органом договору є держава Україна. У зв'язку з цим держава Україна наділена цивільною деліктоздатністю, особливістю якої є те, що держава відповідає за своїми зобов'язаннями своїм майном (бюджетні кошти, майно державної власності); може нести цивільну відповідальність як за порушення договірних, так і недоговірних зобов'язань; до держави Україна можуть бути застосовані заходи цивільно-правової відповідальності; у судовому процесі держава Україна бере участь як безпосередня сторона.

Отже, держава Україна є рівним учасником цивільних договірних правовідносин, який наділений спеціальною, нетиповою для інших, цивільною правосуб'єктністю.

References:

1. Stefanchuka, R.O. (ed.) (2009). *Tsyvilne pravo Ukrainy* [Civil Law of Ukraine]. Kyiv: Pravova yednist. [in Ukrainian].
2. Dzera, O. V., Kuznietsova, N. S. (ed.) (2010). *Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna* [Civil Law of Ukraine. The general part]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
3. Pushkin, A.A., Samojlenko, V.M., Shishka, R.B., Podoprighora, A.A. (1996). *Grazhdanskoe pravo Ukrainy. Chast 1* [Civil law of Ukraine. Part 1]. Kharkiv: Universitet vnutrennih del. [in Russian].
4. *Konstytutsiia Ukrainy, 1996* (Verkhovna Rada Ukrayiny) [Constitution of Ukraine, 1996 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 30, 141. [in Ukrainian]
5. Braginskij, M. I. (1981). *Uchastie Sovetskogo gosudarstva v grazhdanskih pravootnoshenijah* [Participation of the Soviet State in civil legal relations]. Moscow: Juridicheskaja literatura. [in Russian].
6. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003* [Civil Code of Ukraine, 2003]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 40-44, 356. [in Ukrainian].
7. Borysovoi, V.I., Spasybo-Fatieievoi, I.V., Yarotskoho, V.L. (ed.) (2011). *Tsyvilne pravo Ukrainy: pidruchnyk u 2 tomakh* [Civil Law of Ukraine: textbook in two volumes]. Kharkiv: Pravo, 1. [in Ukrainian].
8. Ioffe, O. S. (2004). *Izbrannye trudy* [Selected works]. St. Petersburg: Juridicheskij centr Press, II. [in Russian].
9. *Zakon Ukrainy Pro hospodarsku diialnist u Zbroinykh Sylakh Ukrainy, 1999* (Verkhovna Rada Ukrayiny) [Law of Ukraine On Economic Activity in the Armed Forces of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 48, 408. [in Ukrainian].
10. *Zakon Ukrainy Pro pravovyi rezhym maina, shcho zabezpechuie diialnist Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1996* [Law of Ukraine On the Legal Regime of Property that Ensures the Activities of the Verkhovna Rada of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 19, 140. [in Ukrainian].
11. Suhanov, E. A. (ed.) (2006). *Grazhdanskoe pravo. V 4 tomakh*. Obshhaja chast: uchebnik dlja studentov vuzov, obuchajushhij po napravleniju «Jurisprudencija» [Civil law. In 4 volumes. General part: textbook for university students studying in the field of 'Jurisprudence']. Moscow: Volters Kluver, 1. [in Russian].
12. Sergeeva, A. P., Tolstogo, Ju. K. (ed.) (1997). *Grazhdanskoe pravo: Uchebnik. Chast 1* [Civil law: Textbook. Part 1]. Moscow: Prospekt. [in Russian].
13. Illarionova, T. I., Kirillova, M. Ja., Krasavchikov, O. A. (1985). *Sovetskoe grazhdanskoe pravo: Uchebnik. V 2 tomah* [Soviet civil law: Textbook. In 2 volumes]. Moscow: Vysshaja shkola, 1. [in Russian].
14. Alekseev, S. S. (1958). O sostave grazhdanskogo pravonarushenija [On the composition of a civil offense]. V: *Sobranie sochinenij v desjati tomah. Grazhdanskoe pravo. Sochinenija 1958-1970 godov* [Collected works in ten volumes. Civil law. Writings 1958-1970]. Moscow: Statut, 1. [in Russian].
15. Braginskij, M. I., Vitrijanskij, V. V. (2002). *Dogovornoe pravo. Kniga pervaja: Obshhie polozhenija: Izdanie dopolnitelnoe, stereotipnoe* [Contract law. Book One: General Provisions: Additional Stereotyped Edition]. Moscow: Statut. [in Russian].

16. *Zakon Ukrainy Pro harantii derzhavy shchodo vykonannia sudovykh rishen, 2012* (Verkhovna Rada Ukrayiny) [Law of Ukraine On State Guarantees for the Execution of Judgments, 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 17, 158. [in Ukrainian].
17. Sergeeva, A. P. (ed.) (2013). *Grazhdanskoe pravo: uchebnik v 3 tomakh* [Civil law: a textbook in 3 volumes]. Moscow: RG-Press, 1. [in Russian].
18. *Postanova u spravi № 587/430/16-ts, 2019* (Velyka Palata Verkhovnoho Sudu). [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court № 14-104tss19, 2019]. *Reyestr sudovykh rishen Ukrayiny* [The official Court Register site] <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84573553>> [in Ukrainian].